

2. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2008 рік [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. - Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/achamber/control/uk/publish/article/main?art_id=1462353&cat_id=412.
3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система : навч. посіб. - Черкаси : Відлуння, 1999.- 376 с.
4. Старостенко Г. Г., Булгакова Ю. В. Бюджетна система: Навч. посіб. / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгакова. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 240 с.

Філіпенко Т.В., Лісовенко М.В.

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі децентралізації влади в Україні актуальними є проблеми розвитку інституту місцевого самоврядування діючого в умовах вдосконалення моделі держави на підставі політичних, економічних, соціальних та історичних традицій. Децентралізація влади є складним та багатоаспектним завданням державної політики. Вона передбачає часткову передачу повноважень від центральних органів влади до органів місцевого та регіонального рівнів. Децентралізація вимагає надання повноважень органом влади, які безпосередньо не належать до виконавчої гілки, а саме – місцевому самоврядуванню.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням змісту і принципів місцевого самоврядування знайшли відображення в роботах як закордонних, так і вітчизняних дослідників: В. Авер'янова, Г. Атаманчука, М. Іщенко, В. Кампо, В. Куйбіди, А. Коваленка, О. Лук'янченка, В. Рибак, Н. Чумаченка та інших.

Проте, на сьогодні найбільш дискусійним залишається питання місцевого самоврядування як чинника волевиявлення та самоорганізації населення.

Аналіз досліджуваної проблеми актуалізується необхідністю вдосконалення теорії і практики сучасного державотворення, викликаного трансформаціями у політичній системі суспільства, проведенням адміністративно-територіальних, регіональних реформ, впровадженням конструктивного соціального партнерства між центром і територіями.

Основним завданням є визначення шляхів розбудови системи місцевого самоврядування, що потребує глибокого осмислення муніципальної політики, її концептуальних засад, окреслених Конституцією України та Європейською хартією місцевого самоврядування. Це потребує ґрунтового аналізу формування та функціонування інститутів самоврядування.

Слід підкреслити, що наукова розробка моделі місцевого самоврядування з урахуванням історичного досвіду минулого та сучасних політико-правових, економічних, соціальних та інших чинників та традицій України – важливий напрям досліджень останнього десятиріччя. Це зумовлено посиленням конкуренції різноспрямованих векторів розвитку, які репрезентують інтереси різних за характером і спрямуванням політичних сил. Важливо в цих умовах забезпечити домінування інноваційних ідей та моделей розвитку місцевого самовряду-

вання, формування його основ шляхом еволюційних перетворень. Нового імпульсу в поглибленому дослідженні проблеми надала Конституція України. Розвиток конституційного процесу актуалізував проблеми подальшого розмежування функцій центральних органів та органів місцевого самоврядування у здійсненні владних повноважень.

Відповідно до Конституції України місцеве самоврядування є специфічною формою народовладдя. Однак, що стосується природи влади, яка безпосередньо здійснюється в системі місцевого самоврядування, то тут позиції вчених розходяться.

Так, на думку В. М. Шаповала, за змістом Конституції України теоретично можна вживати поняття «публічна влада», єдиним джерелом якої є народ. Її складовим є державна влада і муніципальна влада, яку відповідно реалізують органи державної влади і органи місцевого самоврядування [4, с. 178]. Чимало вітчизняних авторів характеризують місцеве самоврядування як самостійну форму публічної влади – публічну владу територіальної громади [3, с.8], як пристосовану до її потреб форму автономного здійснення публічної влади, яку держава заохочує і контролює відповідно до Конституції і законів України. [2, с. 4–5]

Самостійність у межах своїх повноважень свідчить про те, що в даному випадку Конституція України сприймає місцеве самоврядування як відносно відокремлену частину державного механізму. Адже владні повноваження – це ознака, насамперед, державних органів та їх посадових осіб. Саме тому для органів місцевого самоврядування не може бути застосований принцип «дозволено все, що не заборонено законом», що стосується тільки саморозгортання демократії та інститутів громадянського суспільства, що не може існувати одне без одного.

Визнання місцевого самоврядування як засади конституційного ладу означає встановлення демократичної децентралізованої системи управління, яка базується на самостійності територіальних громад, органів місцевого самоврядування при вирішенні всіх питань місцевого значення. Згідно ст. 5 Конституції України, народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влад та органи місцевого самоврядування. З даного конституційного положення прямо випливає, що органи місцевого самоврядування не входять до єдиного державного механізму і, в силу цього, місцеве самоврядування можна розглядати як окрему форму реалізації народом належної йому влади.

Місцеве самоврядування виконує найважливішу роль сполучної ланки між суспільством і системою державного управління, між договірним саморегулюванням і самоорганізацією суспільства і державним владно-примусовим регулюванням суспільних відносин та сприяє само-розгортанню демократії. Тільки в умовах розвиненої громадськості можливе ефективне функціонування органів місцевого самоврядування, оскільки кожен громадянин повинен не тільки добре розуміти особисту відповідальність, але і бути готовим узяти її на себе при вирішенні проблем місцевого співтовариства. [1, с. 175]

Однак можна констатувати, що публічна влада в Україні та її інститути працюють неефективно, що зумовлено наступними причинами:

- відсутність у районних та обласних радах можливості самостійно реалізовувати місцеву політику через утворені ними виконавчі органи;
- політизація місцевих рад та порушення принципу представлення спільних інтересів територіальних громад при формуванні обласних і районних рад;
- недосконалість міжбюджетних відносин та брак стабільних джерел формування місцевих бюджетів;
- недостатня кадрова та організаційна спроможність органів місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення.

Розвиток органів місцевого самоврядування як чинника механізмів місцевої самоорганізації населення та вирішення даних проблем є запорукою успішності та ефективності державного управління на його базовому рівні взаємодії з громадами та окремими індивідами. Тому, наголошуючи на факторі значущості способу формування органів управління, маємо розглядати цей спосіб універсально.

Досягти оптимізації інституту місцевого самоврядування в Україні рівня європейських стандартів можливо лише через встановлення та реалізацію його правової, організаційної та фінансової автономії.

Правова автономія органу місцевого самоврядування полягає у конституційній та законодавчій фіксації наданих та делегованих йому прав і повноважень. Ці повноваження, як зазначено в Європейській Хартії про місцеве самоврядування, мають бути повними і виключними, тобто такими, які б не належали іншим органам. У межах своїх повноважень орган місцевого самоврядування має повну свободу дій щодо здійснення власних ініціатив із будь-якого питання віднесеного до його відання. Це правило має діяти й тоді, коли йдеться про делеговані повноваження, здійснюючі які він повинен мати свободу пристосувати їх до місцевих умов. Оскільки Україна є членом Ради Європи, інститут місцевого самоврядування має бути врегульований відповідно до Європейської Хартії про місцеве самоврядування, до якої приєдналася наша держава. Як і передбачено Європейською Хартією місцевого самоврядування, в Україні головні повноваження і функції органів місцевого самоврядування визначені Конституцією нашої держави і її законодавством.

Література

1. Борденюк В. Механізм державного управління як система органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування // Право України. – 2005. – № 6. – С.175.
2. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. – К.: Ін Юре, 1997. – С.4–5.
3. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні: Навч. посіб. – К.: «Арарат-центр», 2001, – С.8–23.

4. Шаповал В.М. Категорія «орган державної влади» в конституційній теорії і практиці // Ідеологія державотворення: історія і сучасність: матеріали наук. – практ. Конференції 22-23 листоп. 1996 р. – К.: Генеза, 1997. – С. 178.

Яковлева О.В., Антоненко В.М.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО ТЯГАРЯ

Сьогодні в Україні потребує вирішення проблема надмірного податкового навантаження та визначення оптимального рівня оподаткування, який би забезпечував стабільні та достатні надходження у Державний бюджет України, і не ліквідував би стимулів до активізації підприємницької діяльності та розвитку національної економіки в цілому. Ідея зниження податкового тиску є привабливою та має достатньо прихильників, але вирішення цієї проблеми залишається й досі відкритим та актуальним.

Посилення податкового тиску на господарюючих суб'єктів перетворює податкову систему в апарат вилучення коштів, що стримує розвиток економіки всієї країни і її регіонів зокрема. У зв'язку із цим виникає необхідність оцінки існуючого рівня податкового тиску, визначення його оптимальної величини, а також виявлення ступеня впливу на темпи економічного розвитку. [1]

Більшість авторів - Соколовська А., Шабліста Л., Трошин А.В., Скрипник А., - вважають, що основним показником, що характеризує податкове навантаження на макрорівні, є відношення податкових надходжень до валового внутрішнього продукту країни. [2, с.15] Однак розрахований даним методом показник не характеризує реальний рівень податкових вилучень в силу особливостей оцінки валового внутрішнього продукту країни, тобто без достатнього обліку тіньового сектора. [3,с.13]

Рівень податкового навантаження (податкового тиску) можна визначати і як відношення середньозваженого податкового тиску по основних податках до частки податків, що формують дохідну частину бюджету, у ВВП. [4,с.35]

Таким чином, існує безліч методик визначення податкового тягаря, які відрізняються, як по ієрархії розгляду проблеми, так і з комплексу показників, використовуваних у розрахунках. [3, с.3]

Визначення оптимального розміру податкових вилучень можливо на основі всебічного аналізу й оцінки існуючого податкового навантаження й факторів, що впливають на нього. Розглянемо деякі існуючі методики визначення податкового тягаря.

Відповідно до методики М. Н. Крейніної, відбувається зіставлення податку й джерела його сплати. Кожна група податків залежно від джерела, за рахунок якого вони сплачуються, має свій критерій оцінки ваги податкового тягаря. Загальний знаменник, до якого відповідно до даного підходу можна привести суму всіх податків, - чистий прибуток підприємства. Таким чином, визначається вага податкового тягаря, що показує, у скільки разів сумарна величина спла-